

1. Utrivning av fungerande vattenkraftverk

Enligt vår sammanställning har ägarna till 40 elproducerande småskaliga vattenkraftverk under de senaste åren, till följd av olika myndighetsingripanden, tvingats riva sina anläggningar. Antalet utrivningar ökar i takt med att omprövningen enligt NAP fortskrider. Av de domar som hittills vunnit laga kraft har ungefär hälften lett till utrivning.

Hur många ytterligare utrivningar av fungerande småskaliga vattenkraftverk anser ert parti är acceptabla?

I grunden inga fler utrivningar. Sverige behöver mer planerbar och robust elproduktion, inte mindre. I ett läge med osäkra elpriser, ökad elektrifiering och ett försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge är det oansvarigt att avveckla fungerande vattenkraft. Vattenkraften är vårt mest värdefulla reglerkraftslag och en central del av elsystemets stabilitet. Den nationella planen för omprövning av vattenkraften (NAP), som bygger på den energiöverenskommelse som Sverigedemokraterna inte deltog i, har varit felriktad från början. Vi anser att fungerande småskaliga vattenkraftverk som bidrar till elförsörjningen som utgångspunkt ska bevaras, inte rivas ut.

Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Vi vill stoppa onödiga utrivningar genom att reformera NAP, ge större tyngd åt energiförsörjning och beredskap i prövningarna samt säkerställa att utrivning är en sista utväg, inte en förstahandslösning.

2. Elberedskap och totalförsvär

Den småskaliga vattenkraften kan bidra med lokal elproduktion, reglerförmåga, stödtjänster, dödnätsstart och ödrift.

Hur vill ert parti stärka den småskaliga vattenkraftens roll för Sveriges elberedskap, civila beredskap och totalförsvär?

Vi delar den bedömningen. Den småskaliga vattenkraften bidrar inte bara med lokal och planerbar elproduktion, utan också med reglerförmåga, stödtjänster, dödnätsstart och ödrift, vilket stärker både elberedskapen och totalförsvaret. Vi vill bevara den befintliga vattenkraften och där det är möjligt skapa förutsättningar för utbyggnad, i stället för fortsatt utrivning. Tillsammans med regeringen har vi infört ett riksdagsbundet leveranssäkerhetsmål, där vattenkraften spelar en nyckelroll för att säkerställa ett stabilt och robust elsystem även vid kris och höjd beredskap.

Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Vi vill säkerställa att totalförsvarets och elberedskapens behov ges större tyngd i miljöprövningen av vattenkraften. Vi avser att verka för tydligare undantag och proportionerliga krav för verksamheter som är viktiga för leveranssäkerhet, civil beredskap och totalförsvaret.

Vattenkraften är en grundpelare för Sveriges energiförsörjning, krisberedskap och säkerhet. Därför kommer våra företrädare i regeringen att driva på för förändringar av EU-regler som i dag försvårar bevarandet och utvecklingen av vattenkraften. Vi anser att både art- och habitatdirektivet och delar av EU:s vattenlagstiftning behöver ses över för att bättre ta hänsyn till medlemsstaternas energisäkerhet och nationella förutsättningar. Detta är särskilt viktigt för Sverige och Finland, där vattenkraften har en betydligt större betydelse än i de flesta andra EU-länder.

3. Natura 2000

Havs- och vattenmyndighetens senaste genomgång visar att betydligt fler vattenkraftverk än tidigare bedömts omfattas av Natura 2000. Svenska kraftnät har samtidigt framhållit att den nuvarande tillämpningen kan få oacceptabla konsekvenser för det svenska elsystemet.

Anser ert parti att den svenska tillämpningen av Natura 2000 behöver förändras? Om ja, på vilket sätt?

Ja kraftiga förändringar behöver ske. Vi har redan i samarbete med regeringen tillsatt en utredning som tittar på att helt och hållet implementerar om delar av Natura 2000 lagstiftningen på EU-nivå (Dir. 2026:7).

Flera saker måste respekteras. Befintlig vattenkraft som fanns när Natura 2000 regelverket kom måste få finnas kvar enligt vad som sades då. Bevarandeplanerna som Länsstyrelserna gör får inte innehålla krav på bestånd som inte fanns innan vattenkraften byggdes ut. Vi har därför drivit på att bevarandeplaner ska göras om vilket görs i viss utsträckning men vi behöver en total översyn.

Vi har tillsammans med regeringen lagt en proposition i riksdagen (Prop. 2025/26:202) och röstat igenom den som med stor sannolikhet ändrar tillämpningen till att gynna vattenkraften.

Vår avsikt är vidare att den svenska småskaliga vattenkraften till större del ska prövas utefter artikel 6.2 i art- och habitatdirektivet och inte 6.3. Vi menar att det är en befintlig verksamhet som inte ska försämra miljön samtidigt som den inte ska prövas som en nyprövning enligt 6.3 vilket har högre krav. Detta kommer förtydligas när vi i regeringsställning implementerar om Natura 2000-lagstiftningen.

Vidare har vi kopplat handläggningen tydligare till Haro-värdet i propositionen. Detta får absolut inte överskridas och ska vara ett strikt tak.

4. Vattenkraftens Miljöfond

På grund av kraftigt ökande kostnader för omprövningarna har Vattenkraftens Miljöfond begränsat ersättningen till 6,5 miljoner kronor per kraftverk. För vissa verksamhetsutövare innebär detta att utrivning riskerar att bli det enda ekonomiskt möjliga alternativet.

Anser ert parti att detta är en acceptabel utveckling? Om inte, hur vill ni lösa problemet?

Nej det är självklart inte acceptabelt men det är värt att påminna om att fonden inte är statlig utan finansieras av branschen själva. De storskaliga aktörerna har uttryckt till oss att fonden kommer att vara finansierad och öppen tack vare att ovannämnda proposition blev så pass bra. Eftersom reformen varit i kraft under relativt kort tid har dess fulla effekter ännu inte hunnit slå igenom. Vår utgångspunkt är dock tydlig: omprövningssystemet ska inte vara utformat så att fungerande vattenkraftverk i praktiken tvingas till utrivning av ekonomiska skäl.

5. Vattenmyndigheterna

Vid vattenmyndigheternas fastställande av miljökvalitetsnormer ska EU:s ramdirektiv för vatten tillämpas så att miljöhänsyn vägs mot andra viktiga samhällsintressen. Många verksamhetsutövare upplever att denna avvägning inte sker i praktiken.

Anser ert parti att dagens tillämpning uppfyller EU-rättens krav? Om inte, vilka förändringar vill ni genomföra?

Nej tillämpningen har inte blivit bra. Vi är därför öppna för kraftiga reformer inklusive att ändra på vilka instanser som handlägger och prövar frågan. En äldre utredning har tittat på frågan om vattenmyndigheternas organisation mer bör antagligen ändras. I regeringsställning kommer det därför vara en

prioriterad fråga för oss att se över hela systemet i syfte att den fortlöpande handläggningen ändrar på avvägningen mer mot en stabil energiförsörjning.

6. Kraftigt modifierade vatten (KMV)

Riksdag och regering har beslutat att möjligheten att klassificera vattenförekomster som kraftigt modifierade vatten (KMV) och att använda mindre stränga krav ska utnyttjas fullt ut inom EU-rättens ramar. Många verksamhetsutövare upplever att detta inte får genomslag i den praktiska tillämpningen.

Vad anser ert parti är orsaken till detta och vilka åtgärder vill ni vidta?

Som ovan beskrivet så är det redan beslutet att detta ska ske och att undantagen i EU-rätten ska användas fullt ut. Vi och regeringen beslutade om förordningsändringar våren 2025 för att detta ska ske. Vi känner till kritiken kring tillämpningen och är därför öppna för stora reformer inklusive göra om hela instansordningen för vattenförvaltningen.

7. Samverkan i NAP-processen

Många verksamhetsutövare upplever att samverkan mellan länsstyrelserna och verksamhetsutövarna inte fungerar som avsett. Konsekvensen blir att fler frågor hänskjuts till mark- och miljödomstolarna, vilket leder till längre handläggningstider, ökade kostnader och en mycket lång genomförandetid för NAP.

Hur vill ert parti förbättra samverkansprocessen och skapa en mer effektiv och rättssäker omprövning?

Myndighetsstyrningen kommer vara mycket tydlig från vår sida när vi ingår i regeringen. Om detta inte hjälper kommer vi se över och reformera hela vattenförvaltningen i syfte att korta processerna och lägga större tonvikt på energiförsörjningen.

8. Riksdagens intentioner

Riksdagen och regeringen har vid flera tillfällen uttalat hur den nationella planen ska genomföras. Många verksamhetsutövare upplever ändå att myndigheternas tillämpning inte överensstämmer med dessa intentioner.

Delar ert parti den uppfattningen? Om ja, vilka förändringar vill ni genomföra?

Sverigedemokraterna stod aldrig bakom energiöverenskommelsen och den sönderkompromissade NAP:en. Se ovan för alla åtgärder vi vill göra. Vi utesluter ingenting inklusive att göra om hela systemet. Det finns i grunden ingen "acceptabel" förlust av kraftproduktion.

9. Den småskaliga vattenkraftens framtid

Den småskaliga vattenkraften producerar förnybar och planerbar el samt bidrar till lokal elförsörjning, elberedskap och levande kulturmiljöer. Vilken roll anser ert parti att den småskaliga vattenkraften ska spela i Sveriges framtida elsystem och vilka politiska åtgärder vill ni genomföra för att stärka dess långsiktiga förutsättningar?

Sverigedemokraterna tackar för er organisations idoga arbete kring dessa frågor. Historiskt har den småskaliga vattenkraften spelat en viktig roll och ska även göra det i framtiden. Det är bra att ni även lyfter de kulturhistoriska värdena där många orter i Sverige har kretsat kring sitt vattenkraftverk eller damm. Vi vill även lyfta hur fullt det har blivit på de platserna där vattenkraften rivits ut och fina strandlinjer försvunnit. Se ovan för svar på vilka reformer vi vill genomföra i regeringsställning men det kan sammanfattas i maximala undantag från EU-rätten, ett helst borttaget EU-regelverk så att vattenkraften kan fortsätta, ändrad instansordning och ett sänkt eller nollat Haro-värde.